

als de liefde waarmee hij ons heeft lief gehad. Dat alles zijn we hem schuldig, omdat hij de over ons van God gezalfde Koning is, en alleen wie er naar streeft, om met alle macht, in elk dier opzichten aan zijn Koning te geven wat hem als Koning toekomt, heeft het zedelijk recht om hem te: „Leef, o, Koning leef,” toe te zingen, en te: „Gezegend zij de groote Koning die tot ons komt in 's Heeren naam,” met de gemeente des Heeren aan te heffen. Geheel onderscheiden hiervan zijn uiteraard de verplichtingen, die uit het behooren tot de zichtbare kerk voortvloeien. Na de *persoonlijke* verplichting komt thans als tweede groep de *kerkelijke* verplichting aan de orde.

„Houdende deze zijne kracht voor zijn God.”

Dan zal hij den geest veranderen, en hij zal doortrekken, en zich schuldig maken, houdende deze zijne kracht voor zijn God.

Hab. 1: 11.

Van geweldenaars is sprake. Van Koningen van Babel en Assyrië die, geregeerd over een machtig volk, en beschikkend over een talloos heil ruiters, volk na volk aan zich onderwierpen, en ten leste, ook op Sion asend, een Rabsake, den slaven veldheer, vlak voor de muren van Jeruzalem, den God Israëls lieten hoonen.

En van deze geweldenaars zegt nu God zelf tot Habakuk, dat ze zich hierin *principieel* schuldig stellen, dat ze deze hun kracht en macht, waarover ze beschikken, houden voor hun god.

Zoo spreekt de Kenner van hun hart. Hij bespiedt ze in hun triumpfen, en spreekt nu uit wat in hun verborgen gedachten omgaat.

Want natuurlijk, voor het uitwendig verzeiden deze koningen de afgeden van hun land. Voor die afgeden hadden ze schitterende tempels opgericht, bij die tempels waren priesters aangesteld en ook de koningen en de grootten des Rijks aanbaden die afgeden, en offerden mildelijk op hun altaren.

Maar die dienst in den tempel drukte niet uit, wat er in hun hart omging. Voor ieder menschenkind op aarde is *zijn* *wezenlijke* God datgene, waar zijn vertrouwen in rust, waar hij op bouwt, waar hij zijn heil van verwacht, en waarop hij zijn hope voor de toekomst heeft gesteld.

En dat vertrouwen nu, die zekerheid, die hope stelde een Sanherib en een Nebucadnezar niet op Bel of hoe hun goden in Ninevé en Babylon heeten mochten, maar die vastheid, voor nu en voor de toekomst, waanden ze te beitten in hun geweldige heermacht, in hun leger, waartegen niemand op kon. Die heermacht was hunner. Een woord over hun lippen, en die legermacht trok uit, en viel aan, en sloeg neer. Zoals de Heere zelf het aan Habakuk toekent. Het waren „paarden lichter dan luipaarden en scherper dan avondwolven”. Ze vloegen als een arend, ze sloopten de volken op, en vingten buit als 't zand der woestijn. Ze beschimpten alle andere koningen, ze verguisden de prinzen, ze belachten de vestingen, en het werd al uitgevochten, geheelijk uitgevochten met geweld” (vs. 8-10).

En dat geweld nu, dat ze keeren konden tegen wien ze wilden, en waar niets tegen bestond was, dat was het waarop de Koningen van Babel hun vertrouwen stelden, dat geweld, die alles voor zich neerwerpende *kracht* die ze bezaten, dat hielden ze voor hun god.

Als dat leger geslagen werd, dan waren ze alles kwijt, dan hadden ze geen god meer. Uit hun tempels en van hun afgeden kon hun heil niet komen. Die waren goet om 't volk in ontzag te houden. Hun god, die hen alleen helpen kon, was hun kracht en hun geweld.

Scherp onderscheidt de Heere hier alsoo tuschen een dienen van zijn God in naam en voor de h. vorm, en tuschen datgene wat de wezenlijke aanbidding in het hart is.

Voor den vorm een god, dien men in zijn tempel aanbidt, maar zijn wezenlijke God zijn eigen ik en die kracht, die aan dat ik ten dienste staat.

Dit onderscheid nu geldt niet alleen voor de koningen van Assyrië en Babylon, maar voor ieder mensch en gaat door ook onder de Christenheid. Niet bij ieder eender, maar bij ieder op zijn eigen manier.

Den levenden God als zijn wezenlijke God te beitten, is verreweg het gemakkelijkst en kost den minsten strijd voor de armen, voor de behoeftigen, voor de kleinen naar den wereld, die bijna geen *kracht* bezitten, en die daarom bijna niet in de verzoeking komen, om in hun eigen kracht hun god te zoeken.

Maar, als ge van uw God een *kracht* ontvingt, een *kracht* waarover ge beschikken kunt, een *kracht* die u in den strijd van het leven steunt, dan ligt in die *kracht* de verzoeking, om op die *kracht* in plaats van op uw God uw vertrouwen te stellen, en zoo, in plaats van in den levenden God, in deze uw *kracht* uw eigenlijke god te eeren.

Vandaar dat bij de „mannen van kracht” de echte Godvrucht, helaas, zoo weinig gevonden wordt.

Het meest merkt ge dit bij de „mannen van het geld”. Bij hen spreekt Jezus van den dienst van Mammon, die den dienst van Jehovah verdringt en onderdrukt.

Voor geld is schier alles te koop, bijna alles te verkrijgen. Wie schatten aan geld bezit, beschikt over een bijna grensloose macht. Al wat zijn hart begeert is zijns. Hij beheerscht den toekomstigen dag. Wat hem ook overkomt, met zijn geld is alles te herstellen. Als zijn geld hem ontloot werd, dan ware hij weg. Maar zoolang zijn enorme macht aan geld veilig in zijn schatkamer ligt, wat zou hij dan vrezen?

En neem nu aan, dat zulk een schatting man toch ook zijn God vereert, en tot zijn God bidt, en poogt op zijn God zijn vertrouwen te stellen, toch blijft het in zijn hart zoo vaak een tweeslachtig vertrouwen. O, Gewisselijk, hij weet dat hij ook met den levenden God moet rekenen. Maar als hij geboden heeft, keert toch zijn hart zich zoo licht naar zijn schatkamer. Daar ligt zijn schat, en waar zijn schat is zal zijn hart zijn. Daarom zou hij niet ook ten overvloede op zijn God vertrouwen, maar zijn eigenlijke rust vindt hij toch in de wetenschap, dat zijn schat aan geld hem zijn toekomst verzekert.

En nu zijn er onder de groote geldmannen, die zoo rijk zijn, dat ze den levenden God geheel terzijde hebben gesteld, en volkomen atheïst zijn geworden, pure Mammondienaars.

Maar ook onder de Christenen, die nog gelooven en nog bidden, zijn er maar te veel, die hun vertrouwen in twee deelen splitsen, een deel dat nog op God is gericht, maar een ander deel dat op het geld is gericht, en helaas, dat is soms dat deel dat op God gericht is, zoo klein, en dat andere deel dat op hun geld steunt, o, zoo groot.

Doch niet alleen in het geld komt de verzoeking om deze uw *kracht* voor uw god te houden. Die verzoeking komt in alle goed en in alle gave, die uw God u ter beschikking stelt.

Voor koningen en prinzen en potentaten ligt die verzoeking in hun regereermacht. Vroeger meer dan nu, omdat toen die regereermacht zoo geweldig was; en de uitkomst leert dan ook, dat deze machten der aarde, nu hun macht is ingeperkt, over het algemeen vroeger zijn, dan voorheen, en hun vroomheid meer meenen.

Maar behalve die regereermacht, is er ook macht van maatschappelijke aard. Macht, waarover de mensch beschikt, door zijn gaven en talenten. De één ontving genie, een ander groote talenten, een derde behoort tot een invloedrijk geslacht, een vierde heeft een forsch, imponerend karakter. Er zijn groote geleerden, er zijn machtige kunstenaars, er zijn mannen wel ter tale, door het woord of door de pers. Ook zijn er sluwe, slimme, geslepen personen, die anderen te knap af zijn. Er zijn er die beter dan anderen met menschen weten om te gaan en daardoor in wijden kring hun invloed vestigen. Er zijn menschen van zeldzame werkracht, van een sterke constitutie, van groote lichaamskracht. Kortom, er zijn allerlei gaven en talenten waardoor de één-mensch boven den ander uitsteekt.

En ook tot deze allen komt de verzoeking, om meer op hun persoonlijke kracht dan op hun God te vertrouwen, en zooveel zijn er, die, al zeggen ze het niet, ja, al ziet ge hen soms nederig knielen, toch eigenlijk deze hun *kracht* voor hun god houden. Zelfs van de menscheid kan gezegd, dat ze, nu haar macht over de natuur zoo geweldig toeneemt, zich aanstellen, als had ze de liefde Gods niet meer van noodde, en als kon ze zich zelf nu wel redden en er door helpen met *deze* haar *kracht*.

Wie nu een kind van God is, wil dit niet, en bedooft het niet. Integendeel, hij blijft bidden, hij blijft tegen de verzoeking strijden, maar toch, hoe meer kracht God iemand gaf, des te geweldigder blijft voor hem de verzoeking. Vooral zoo ze voor die verzoeking zelf geen oog hebben. En er is zoo bijzondere genade noodig, om als men rijk in geld, maar vooral zoo men rijk in persoonlijke kracht is, het oprecht en geheelijk te meenen, als men zijn God aanroept, en niet onder zijn bidden door toch altoos, zij 't ook maar voor een deel, te steunen op deze zijn hem verleende kracht.

Een kleine naar de wereld heeft zooveel minder geloofsstrijd; maar de grootten naar de wereld, groot door regereermacht, invloed, geleerdheid, kunstgenie of door geld, ze hebben het in dien strijd met satan zoo hard te verduren, en eer het bij hen in volle overtuiging komt tot een: Ik *niet*, *gij* *alles*, Heere! gaat het door zoo bange stormen bij hen heen!

Toch zijn er, ook onder de machtige potentaten, onder de schatrijken, onder de geleerden en invloedrijken alle eeuwen door mannen en vrouwen geweest, die in dien bangen strijd heerlijk overwonnen hebben.

Hun is groote genade geschied, en voor die genade hebben ze gedankt, gedankt uit het diepste hunner siele.

Maar ook onder de Christenen, die nog gelooven en nog bidden, zijn er maar te veel, die hun vertrouwen in twee deelen splitsen, een deel dat nog op God is gericht, maar een ander deel dat op het geld is gericht, en helaas, dat is soms dat deel dat op God gericht is, zoo klein, en dat andere deel dat op hun geld steunt, o, zoo groot.

Doch niet alleen in het geld komt de verzoeking om deze uw *kracht* voor uw god te houden. Die verzoeking komt in alle goed en in alle gave, die uw God u ter beschikking stelt.

Voor koningen en prinzen en potentaten ligt die verzoeking in hun regereermacht. Vroeger meer dan nu, omdat toen die regereermacht zoo geweldig was; en de uitkomst leert dan ook, dat deze machten der aarde, nu hun macht is ingeperkt, over het algemeen vroeger zijn, dan voorheen, en hun vroomheid meer meenen.

Maar behalve die regereermacht, is er ook macht van maatschappelijke aard. Macht, waarover de mensch beschikt, door zijn gaven en talenten. De één ontving genie, een ander groote talenten, een derde behoort tot een invloedrijk geslacht, een vierde heeft een forsch, imponerend karakter. Er zijn groote geleerden, er zijn machtige kunstenaars, er zijn mannen wel ter tale, door het woord of door de pers. Ook zijn er sluwe, slimme, geslepen personen, die anderen te knap af zijn. Er zijn er die beter dan anderen met menschen weten om te gaan en daardoor in wijden kring hun invloed vestigen. Er zijn menschen van zeldzame werkracht, van een sterke constitutie, van groote lichaamskracht. Kortom, er zijn allerlei gaven en talenten waardoor de één-mensch boven den ander uitsteekt.

En ook tot deze allen komt de verzoeking, om meer op hun persoonlijke kracht dan op hun God te vertrouwen, en zooveel zijn er, die, al zeggen ze het niet, ja, al ziet ge hen soms nederig knielen, toch eigenlijk deze hun *kracht* voor hun god houden. Zelfs van de menscheid kan gezegd, dat ze, nu haar macht over de natuur zoo geweldig toeneemt, zich aanstellen, als had ze de liefde Gods niet meer van noodde, en als kon ze zich zelf nu wel redden en er door helpen met *deze* haar *kracht*.

Wie nu een kind van God is, wil dit niet, en bedooft het niet. Integendeel, hij blijft bidden, hij blijft tegen de verzoeking strijden, maar toch, hoe meer kracht God iemand gaf, des te geweldigder blijft voor hem de verzoeking. Vooral zoo ze voor die verzoeking zelf geen oog hebben. En er is zoo bijzondere genade noodig, om als men rijk in geld, maar vooral zoo men rijk in persoonlijke kracht is, het oprecht en geheelijk te meenen, als men zijn God aanroept, en niet onder zijn bidden door toch altoos, zij 't ook maar voor een deel, te steunen op deze zijn hem verleende kracht.

Een kleine naar de wereld heeft zooveel minder geloofsstrijd; maar de grootten naar de wereld, groot door regereermacht, invloed, geleerdheid, kunstgenie of door geld, ze hebben het in dien strijd met satan zoo hard te verduren, en eer het bij hen in volle overtuiging komt tot een: Ik *niet*, *gij* *alles*, Heere! gaat het door zoo bange stormen bij hen heen!

Toch zijn er, ook onder de machtige potentaten, onder de schatrijken, onder de geleerden en invloedrijken alle eeuwen door mannen en vrouwen geweest, die in dien bangen strijd heerlijk overwonnen hebben.

Hun is groote genade geschied, en voor die genade hebben ze gedankt, gedankt uit het diepste hunner siele.

Maar ook onder de Christenen, die nog gelooven en nog bidden, zijn er maar te veel, die hun vertrouwen in twee deelen splitsen, een deel dat nog op God is gericht, maar een ander deel dat op het geld is gericht, en helaas, dat is soms dat deel dat op God gericht is, zoo klein, en dat andere deel dat op hun geld steunt, o, zoo groot.

Doch niet alleen in het geld komt de verzoeking om deze uw *kracht* voor uw god te houden. Die verzoeking komt in alle goed en in alle gave, die uw God u ter beschikking stelt.

Voor koningen en prinzen en potentaten ligt die verzoeking in hun regereermacht. Vroeger meer dan nu, omdat toen die regereermacht zoo geweldig was; en de uitkomst leert dan ook, dat deze machten der aarde, nu hun macht is ingeperkt, over het algemeen vroeger zijn, dan voorheen, en hun vroomheid meer meenen.

Maar behalve die regereermacht, is er ook macht van maatschappelijke aard. Macht, waarover de mensch beschikt, door zijn gaven en talenten. De één ontving genie, een ander groote talenten, een derde behoort tot een invloedrijk geslacht, een vierde heeft een forsch, imponerend karakter. Er zijn groote geleerden, er zijn machtige kunstenaars, er zijn mannen wel ter tale, door het woord of door de pers. Ook zijn er sluwe, slimme, geslepen personen, die anderen te knap af zijn. Er zijn er die beter dan anderen met menschen weten om te gaan en daardoor in wijden kring hun invloed vestigen. Er zijn menschen van zeldzame werkracht, van een sterke constitutie, van groote lichaamskracht. Kortom, er zijn allerlei gaven en talenten waardoor de één-mensch boven den ander uitsteekt.

En ook tot deze allen komt de verzoeking, om meer op hun persoonlijke kracht dan op hun God te vertrouwen, en zooveel zijn er, die, al zeggen ze het niet, ja, al ziet ge hen soms nederig knielen, toch eigenlijk deze hun *kracht* voor hun god houden. Zelfs van de menscheid kan gezegd, dat ze, nu haar macht over de natuur zoo geweldig toeneemt, zich aanstellen, als had ze de liefde Gods niet meer van noodde, en als kon ze zich zelf nu wel redden en er door helpen met *deze* haar *kracht*.

Wie nu een kind van God is, wil dit niet, en bedooft het niet. Integendeel, hij blijft bidden, hij blijft tegen de verzoeking strijden, maar toch, hoe meer kracht God iemand gaf, des te geweldigder blijft voor hem de verzoeking. Vooral zoo ze voor die verzoeking zelf geen oog hebben. En er is zoo bijzondere genade noodig, om als men rijk in geld, maar vooral zoo men rijk in persoonlijke kracht is, het oprecht en geheelijk te meenen, als men zijn God aanroept, en niet onder zijn bidden door toch altoos, zij 't ook maar voor een deel, te steunen op deze zijn hem verleende kracht.

Een kleine naar de wereld heeft zooveel minder geloofsstrijd; maar de grootten naar de wereld, groot door regereermacht, invloed, geleerdheid, kunstgenie of door geld, ze hebben het in dien strijd met satan zoo hard te verduren, en eer het bij hen in volle overtuiging komt tot een: Ik *niet*, *gij* *alles*, Heere! gaat het door zoo bange stormen bij hen heen!

Toch zijn er, ook onder de machtige potentaten, onder de schatrijken, onder de geleerden en invloedrijken alle eeuwen door mannen en vrouwen geweest, die in dien bangen strijd heerlijk overwonnen hebben.

Hun is groote genade geschied, en voor die genade hebben ze gedankt, gedankt uit het diepste hunner siele.

Maar ook onder de Christenen, die nog gelooven en nog bidden, zijn er maar te veel, die hun vertrouwen in twee deelen splitsen, een deel dat nog op God is gericht, maar een ander deel dat op het geld is gericht, en helaas, dat is soms dat deel dat op God gericht is, zoo klein, en dat andere deel dat op hun geld steunt, o, zoo groot.

Doch niet alleen in het geld komt de verzoeking om deze uw *kracht* voor uw god te houden. Die verzoeking komt in alle goed en in alle gave, die uw God u ter beschikking stelt.

Voor koningen en prinzen en potentaten ligt die verzoeking in hun regereermacht. Vroeger meer dan nu, omdat toen die regereermacht zoo geweldig was; en de uitkomst leert dan ook, dat deze machten der aarde, nu hun macht is ingeperkt, over het algemeen vroeger zijn, dan voorheen, en hun vroomheid meer meenen.

Maar behalve die regereermacht, is er ook macht van maatschappelijke aard. Macht, waarover de mensch beschikt, door zijn gaven en talenten. De één ontving genie, een ander groote talenten, een derde behoort tot een invloedrijk geslacht, een vierde heeft een forsch, imponerend karakter. Er zijn groote geleerden, er zijn machtige kunstenaars, er zijn mannen wel ter tale, door het woord of door de pers. Ook zijn er sluwe, slimme, geslepen personen, die anderen te knap af zijn. Er zijn er die beter dan anderen met menschen weten om te gaan en daardoor in wijden kring hun invloed vestigen. Er zijn menschen van zeldzame werkracht, van een sterke constitutie, van groote lichaamskracht. Kortom, er zijn allerlei gaven en talenten waardoor de één-mensch boven den ander uitsteekt.

En ook tot deze allen komt de verzoeking, om meer op hun persoonlijke kracht dan op hun God te vertrouwen, en zooveel zijn er, die, al zeggen ze het niet, ja, al ziet ge hen soms nederig knielen, toch eigenlijk deze hun *kracht* voor hun god houden. Zelfs van de menscheid kan gezegd, dat ze, nu haar macht over de natuur zoo geweldig toeneemt, zich aanstellen, als had ze de liefde Gods niet meer van noodde, en als kon ze zich zelf nu wel redden en er door helpen met *deze* haar *kracht*.

het Pascha houden met mijne discipelen.” (Matt. 26: 18)

God heeft de aarde geschapen. Daarom is alles wat tot het leven dier schepping behoort 's menschen belangstelling waard: het natuurlijke en het geestelijke; wetenschap en kunst; vorm en wezen; mensch en dier; Staat en maatschappij.

Maar ofschoon Hij de aarde schiep, toch gaf Hij haar aan der menschen kinderen. (Ps. 115: 16) Niet den Hemel. Die is des Heeren. Daar heerscht God onmiddellijk; bleef alles en blijft het in ongerepte heiligheid.

De aarde evenwel gaf Hij aan der menschen kinderen. Dat is niet een regeling over den grondgegend, het vaststellen van landnationaliteit, of tot steun van Locke's leer, dat eerst door arbeid private eigendom verkregen wordt. Maar God heeft in zekeren zin de heerschappij gedeeld: in den hemel regeert Hij rechtstreeks, op de aarde zoude de mensch het doen. Wel in onderwerping aan Hem, maar toch in vrije tewijding.

Echter stond de mensch in valsche vrijheidszucht op; verbrak hij den zedelijke band met zijnen Schepper; wierp hij zich daardoor in den natuurlijke, geestelijke en eeuwigen dood; ontzoon hij aan het licht; verviel hij in slaafsche dienstbaarheid aan machten tegen zijne natuurlijke bestemming gericht.

Straks versette zich naar het woord van de la Mennais ook de aarde tegen den mensch, doornen en distelen voortbrengende; en de mensch tegen alle gezag.

Eens wandelde de mensch in het licht. De Maistre zegt, dat de mensch zelfs met een hogere wetenschap, die der intuïtie, is begonnen. Hij en anderen hebben terecht de opvatting bestreden, als ware de toestand der wilde volken 's menschen natuurstaat. De wilde volken zijn *vervalst*. Minder dan andere door gemeene genade opgehouden. De zuiverste natuurstaat was bij den dageraad der schepping, toen de mensch oorspronkelijk gerechtigheid bezat, met helder bewustzijn Gods schepping doorzocht, God in haar verheerlijkende. Wij zijn daaraan ontzoonen, niet door beschaving, maar door de zonde. Beschaving moet in zekeren zin juist tot den natuurstaat terugleiden.

Voor den val was er vrije wetenschap. Geen verkennde invloeden werkten op haar. Door de zonde kwam de wetenschap in handen en dienst des Boozes. Niet is in te denken tot welk eene ontzettende macht des verderfs zij zou geworden zijn, hadde God den val ongestuit laten doorwerken.

Maar God heeft ook in de wetenschap de werking der zonde gestuit. Zoo straalt er recht door Gods gemeene genade voortdurend licht uit de menscheid.

Toch blijkt telkens ook de gebondenheid der wetenschap door onnatuurlijke banden, als zij zich in verkeerde richting beweegt; als tegen de waarheid kant; het licht, in Gods Woord ontstoken, zoekt terug te dringen.

En ook heeft God meer gedaan dan alleen een stuitje van het verderf.

Omdat Hij de aarde geschapen heeft, zal Hij in haar zegen. Door Jezus Christus, die den Boze overwonnen heeft. Ook de wetenschap is in beginsel volledig herwonnen. Christus is niet alleen voor de menscheid gestorven, ook voor de aarde, ook voor de wetenschap. Zoodat in Hem „alle de schatten der wijsheid en kennis verborgen zijn” (Col. 2: 3). In Hem is de wetenschap weder vrij geworden.

In Christus is de hoogste vrijheid. „Indien dan de Zoon u zal vrijgemaakt hebben, zoo zult gij waarlijk vrij zijn.” (Joh. 8: 36)

De diepste slavernij is die der zonde. De slaaf kan de hoogste vrijheid deelachtig zijn; „die in den Heere geroepen is, een dienstknecht zijnde, die is een vrijgelatene des Heeren”; enz. (1 Cor. 7: 22).

De Gereformeerde schat de tijdelijke dingen niet gering, maar evenmin het hoogst. Het is een voorrecht 's morgens op te staan van onse legerstede. Maar bovenal hebben wij op te staan uit het graf van zonde.

De lamme kan heerlijk wandelen voor Gods aangezicht, dan wie frische lichaamskracht bezit. De arme in schamel gewaad, doch met het hemelsche brullofskleed, heeft nitnemender toot dan wie dat mist.

De blinde kan zich door de zonne der gerechtigheid in heerlijk licht baden dan bij wiens oog onverschikt is.

Veelen roepen om een menscheitwaardig bestaan. Niet immer wordt daarbij bedacht, dat het meest menscheitwaardig is God te loven en Hem te dienen met alle macht.

Zoo is de hoogste vrijheid der wetenschap hare dienstbaarheid aan God, waardoor zij ontstaan is van alle macht, die haar in de ontwikkeling naar haren aard belemmert.

Emancipatie van de wetenschap is in Christus verkregen. De Heilige Geest is de ware emancipatiegeest; „waar de Geest des Heeren is, aldaar is vrijheid.” (2 Cor. 3: 17)

We moeten niet slechts voortvaren; ook opvaren. Ook de wetenschap moet opvaren tot vrijheid. De vrije wetenschap is het voorwerp van de Hoogeschool onzer liefde. Om op te varen bindt zij zich aan het Woord van God.

Met Gereformeerde beginselen bedoelen wij niets anders. Wij, Gereformeerden, zijn niet uit den Hervormingstijd der 16e eeuw.

Terecht schijnt Groen van Prinsterer in zijne *Proeve over de middelen waardoor de waarheid wordt gekend en gestafd*, dat het Protestantisme, als daarmee de grondslag der kerkhervorming aangeduid wordt, het Christendom is, dat zich handhaaft tegen de onchristelijke begrippen, door welke Rome het oude algemeene geloof had verzaakt. Het is niet kortweg anti-Roomsch. Het is anti-Roomsch, wijl het is het Bijbelsche Christendom. Maar omdat het dit karakter heeft, is de geloofvrije Roomse meer protestant dan het lid van den modernen Protestantbond.

Daarom ook is het Protestantisme niet iets geheel nieuws van de 16e eeuw. Van den beginne af, schrijft Groen, was het Protestantisme in de Kerk. Paulus en Petrus waren Protestanten. Ook de Kerk van Rome was eerst algemeen, daarna grootendeels Protestantisch. Het Protestantisme is de voortzetting der Apostolische kerk, waarvan het zoogenaamde catholische Kerk, waarvan het zoogenaamde catholische Kerk, gelijk het in de 15de eeuw en ook reeds vroeger bestond, slechts een droeve verbarstering was. „Het Papiusmus is nieuw en het Protestantisme is oud”.

De Protestanten zijn niet uit de Kerk getreden. Er heeft *hervorming* van de Kerk plaats gehad, dus een *voortbestaan* van de oude kerk.

De Roomse kan dit niet toegeven. Natuurlijk niet. Wij duiden hem dit niet euvel. Maar weigeren evenzeer op het Roomse standpunt te komen, als ware het Protestantisme iets nieuws.

Onze geslachtslinie loopt in rechte lijn tot de Apostelen door. Er is niet een stuk tusschen uit. We voelen ons aan de Kerk van Augustinus en van Thomas a Kempis als de Kerk der vaderen verwant. Wij hebben ook onder de Pausen geleefd. Tot de 16e eeuw waren er Pausen

in de Protestantische Kerk. Toen heeft deze die hiërarchie terzij gezet.

De geest der Hervorming is oud. En de Gereformeerden hebben dien geest voor ons bevestigd. Ook de Lutherischen zijn Gereformeerde. Maar de Gereformeerden het meest Gereformeerde.

We gaan zelfs verder dan tot de Apostelen terug. Evenals het staat, dat de Protestanten oud, en de Roomsch-nieuw zijn, is de verhouding tusschen Christenen en Joden. De Joden zijn later gekomen dan de Christenen.

Ook Paulus leert immers telkens, dat de Christenen in rechte lijn afstammen van Mozes en Abraham.

Wel zijn de Heidenen ingeënt op den ouden stam, maar de ingeënte takken zijn nu juist „des wortels en der vetigtheid des olijfsbooms mede deelachtig geworden, en de natuurlijke takken zijn afgebroken.” (Rom. 11: 17) Al is God machtig ook deze „weder in te enten.” (v. 23)

Ook Abraham is niet uit de werken gerechtvaardigd, maar hij „geloofde God en het is hem gerekend tot rechtvaardigheid.” (1 Rom. 4: 3) En het is hem toegerekend niet „in de besnijdenis, maar in de voorloof.” (v. 10) „Zoo verstaat gij dan, dat de degenen die uit het geloof zijn, Abrahams kinderen zijn.” (Gal. 3: 7)

„Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof,” gelijk Abraham, „hebben vrede bij God door onzen Heere Jezus Christus,” enz. (Rom. 5: 1)

De rechtvaardiging uit het geloof alleen, die Christelijke waarheid, die zielskreet en heilsleutel en vrijheidsdaag der Hervorming, was de Evangelie-prediking van Abraham in de 16de eeuw.

Ja, ook de Joden zijn gedoopt. Onse vaders zijn „allen in Mozes gedoopt in de wolke en in de see.” (1 Cor. 10: 2) Reeds Noach heeft met de aarde den doop der gemeene genade in den sondvloed ontvangen. Welke doopen slechts het tegenbeeld waren van den doop in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.

Tot „den huidigen dag toe, wanneer Mozes” onder het Jodendom „gelesen wordt, ligt een deksel op hun hart.

„Doch zoo wanneer het tot den Heere zal bekeerd zijn, zoo wordt het deksel weggenomen.” (2 Cor. 3: 15 en 16) Eerst dan zullen zij *Mozes* verstaan.

De Christenen zijn Israël. De Joden zijn van Israël afgefallen. Wij „zijn de besnijding, wij, die God in den Geest dienen, en in Christus Jezus roemen, en niet in het vleesch betrouwen”; enz. (Filipp. 3: 3) Dat is de eigenlijke besnijdenis. Gij zijt in Christus besneden „met eene besnijdenis die zonder handen geschiedt, in de uittrekking van het lichaam der zonden des vleesches, door de besnijdenis van Christus”; enz. (Col. 2: 11)

De Gereformeerde voelt zich onmiddellijk aan Abraham verwant; ja, zijt zijn geestelijken stamboom doorloopen tot het Paradijs, tot het Evangelie, daar verkondigd, tot Jezus Christus als het zaad der vrouw, die *alleen* den kop der slang vermorzelen zou (Gen. 3: 15), en zoo ook de wetenschap uit hare macht bevrijden.

In het Paradijs zit ook voor de wetenschap alles: hare oorspronkelijke vrijheid, hare dienstbaarheid, hare emancipatie.

Het is de toen verloren, maar op nieuw beoefende, en in Christus herwonnen vrije wetenschap, welke de Vereniging voor H. O. op gereformeerden grondslag bedoelt.

Welk eene macht in het beginnel dier aldus bevrijde wetenschap schuilt, is eenmaal door ons Vaderland openbaar geworden.

De groetheid van ons volk stond in nauw verband met het Christelijk volkleven, maar ging ook voorbij, als dit beginsel verlaude. Daarbij verkrijgt, volgens Groen van Prinsterer, onaanvaardelijkheid voor hogere beginselen voedsel in ons nationaal karakter en ons nationaal bedrijf. Bij den Nederlander is wellicht ook door de ongunstige werking van het klimaat zekere laauheid. En de handel, waarvan wij leven, heeft eene strekking naar winst en eigenbelang. Slechts één middel is er waardoor de werking van inbort en bedrijf zegepraalt bestreden wordt en is: de godsdienst. „Zonder het Christelijk geloof waren wij steeds een laauhartig, baatzuchtig, alles behalve eerwaardig geslacht.”

De Gereformeerde waarheid met name heeft vrijmakend gewerkt. In dien geest moet ook de wetenschap worden vrij gemaakt. In 1833 getuigde Da Costa: „100 het doel van alle wetenschap de verheffing van ons hart tot God en Zijn Waarheid wezen moet, 61 dat wij ons dan schamen over onze euel”

„Uw woord is een lamp voor mijne voet, en een licht voor mijn pad.” (Ps. 119: 105) Dit getuigenis is de sleutel om de gevangenis te ontlasten, waarin de wetenschap nog wel leeft, maar niet tiert.

Wie dat verstaat, moge dankbaar zijn voor wat de Heere in de stichting dezer Vereniging zekend; dat Hij als instrument om haar in het leven te roepen den naam gebruikt heeft, wiens naam, zoolang zij bestaan zal, onafscheidelijk aan haar zal verbonden blijven, — maar hij zal levans gevoelen, dat er nog iets anders noodig is dan te loven en te roemen. We bezitten de vrije wetenschap in Christus. En uit Hem voor een deel in de zijnen. Maar ook in desen geldt: „Niet dat ik het alreede gekregen heb, of alreede volmaakt ben; maar ik jaag er naar, of ik het ook grijpen mocht, waartoe ik van Christus Jezus ook gegrepen ben.” (Filipp. 3: 12)

Als een heilige tempel heeft de wetenschap op te rijzen ter ere van God, die hemel en aarde gemaakt heeft, die ook in de aardse schepping de verheerlijking van zijnen Naam beoefent.

De wetenschap, die de Heilige Schrift doorzocht; zij, die de geheimen der natuur ontdekt; zij, die het menscheijk lichaam onderzoekt; zij, die het leven des geestes nagaat; zij, wier voorwerp is het recht, — zij allen hebben in heilige harmonie den lot van 's Heeren werken te verkondigen.

God wil verheerlijkt worden door de wetenschap. Daarom is zij niet kortweg zaak van wiens men de maanen der wetenschap noemt, maar die van alle menschen. Gelijk voor de zaken van den Staat niemand onverschillig mag zijn, maar ieder daarvoor mede-aansprakelijkheid heeft, zoo is het met de wetenschap ook. Werken voor haar, opdat zij beantwoorde aan haren aard, is aan ieder mogelijk. Door de kracht der verstand; door haar het goud en het silver te wijden; door de gave des geestes.

Zij dat ook de vrucht van dit samenzijn, rustende op de belijdenis van God als schepper van hemel en aarde, aan wien ook van de aarde toekomt de glorie zijns Naams.

Toejuiching volgde op deze rede.

De Voorzitter deelde nu mede, dat de heeren Van Heemstra, De Waal Malefijt en Brummel kamp door de Kamerzitting verhindert waren ter vergadering te komen; dat Prof. Ravinck reeds zijn woord had gegeven voor het Zon-

dingsfeest te Wassenaar, en Prof. Biesterveld door ongesteldheid van zijn echtgenoot de vergadering niet bijwoonen kon.

De Voorzitter stelde nu voor aan H. M. de Koningin het volgende telegram te zenden:

De Vereniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag, te Leeuwarden, vergaderd, gevoelt zich gedrongen aan Uwe Majesteit de betuiging te bieden van haar eerbiedige liefde, met de bede, dat God de Heere het Koninklijk Huis en Uwe Majesteit met Zijn zegen kroone.

FABRUS.

Met warme geestdrift werd dit voorstel door de